

Голові разової спеціалізованої вченої ради з розгляду та захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії Міжрегіональної Академії управління персоналом, докторові економічних наук, професору **Братусь Г.А.**

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління Дачій Надії Василівни на дисертаційну роботу Дяченка Олександра Васильовича «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Міжрегіональної Академії управління персоналом на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць здобувача, виконаних Дяченком Олександром Васильовичем, можна констатувати наступне щодо актуальності ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та запропонувати оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок із науковими програмами.

Тема дисертації «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України» є на часі та має високу стратегічну значущість для держави, що визначається такими основними чинниками.

Промисловість є ключовим сектором, що генерує значну частку ВВП, забезпечує експортний потенціал та економічну стійкість. В умовах масштабних руйнувань, спричинених війною, розробка дієвих механізмів, які

б забезпечили не лише відновлення, а й модернізацію та підвищення конкурентоспроможності промислових активів, є першочерговим завданням економічної політики.

Сучасні промислові підприємства в Україні функціонують в умовах хронічної невизначеності (безпекові ризики, логістичні обмеження, енергетичні виклики). Актуальною стає необхідність переходу від традиційного до антикризового та адаптивного управління конкурентоспроможністю. Дослідження, спрямоване на формування саме організаційно-економічного механізму, забезпечує системний підхід до узгодження внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей.

Необхідність підвищення конкурентоспроможності промисловості набуває особливого значення у світлі інтеграційних прагнень України. Вітчизняні підприємства повинні швидко освоїти міжнародні стандарти (ISO, ЄС) та стати повноправними учасниками глобальних ланцюгів створення вартості.

Результати роботи, зокрема розробка інноваційної гібридної моделі оцінювання, мають пряму прикладну спрямованість, що дозволяє менеджменту підприємств машинобудування (як критично важливої галузі) приймати обґрунтовані та прогностично точні рішення.

Дисертація виконана в руслі пріоритетних наукових напрямків і має безпосередній зв'язок із планом науково-дослідних робіт ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом». Зокрема, дослідження виконано за темою: «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (номер державної реєстрації № 0121U114721). У межах зазначеної комплексної теми автором було обґрунтовано організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, що є логічним розвитком та конкретизацією загального напрямку щодо вдосконалення управлінських бізнес-процесів у критично важливій економічній сфері.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Дяченка Олександра Васильовича, оцінюється як високий і достатній, що цілком відповідає вимогам до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Застосовано широкий спектр методів дослідження, які є взаємодоповнюючими: системний, структурно-функціональний, методи економічного аналізу, експертних оцінок, SWOT-аналіз. Особливу достовірність забезпечує використання сучасного гібридного економіко-математичного моделювання, яке поєднує прозорість індексного підходу з високою точністю інструментів машинного навчання.

Дослідження ґрунтується на аналізі офіційних статистичних даних, а також на детальному аналізі фінансово-економічних показників реального промислового підприємства (ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»). Це забезпечує валідацію теоретичних висновків і методичних розробок реальними процесами в критично важливій галузі.

Достовірність підтверджується практичним розрахунком інтегрального показника конкурентоспроможності для досліджуваного підприємства на основі авторської методики. Логіка дослідження, яка структурно представлена у змісті дисертації, є послідовною та безсуперечливою.

Авторське визначення конкурентоспроможності, що включає «відтворення економічного потенціалу» та «адаптивність до зовнішніх викликів (війни)», обґрунтовано як прогалиною в існуючій теорії, так і критичною потребою економіки України.

Виділення трьох складових організаційно-економічного механізму (організаційної, економічної, інноваційної) є логічним та відображає необхідність системного управління підприємством в умовах відновлення.

Вибір гібридного підходу до моделювання є високо обґрунтованим, оскільки автор чітко доводить неможливість задоволення вимог до точності

та прозорості лише одним традиційним методом в умовах динамічної турбулентності. Інтеграція машинного навчання з сценарним аналізом забезпечує прогностичну надійність управлінських рішень.

Авторська методика удосконалення інтегрального показника конкурентоспроможності обґрунтована тим, що показники для розрахунку свідомо обираються так, щоб відображати та інтегрувати усі функціональні складові OEM, забезпечуючи комплексне бачення конкурентної позиції.

Введення групи «посткризових відновлювальних факторів» обґрунтовано специфікою українського контексту і надає чіткі орієнтири для розробки цільових державних та корпоративних програм підтримки.

Розроблена програма реалізації інтегральної моделі є практично обґрунтованим інструментом, що дозволяє менеджменту підприємств підвищити продуктивність, оптимізувати ресурси та підвищити рівень цифрової зрілості, що підтверджено прикладом ПАТ КВБЗ.

Таким чином, наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, є достовірними, достатньо обґрунтованими використанням сучасних наукових методів та емпіричною верифікацією, що свідчить про високий рівень завершеності дослідження.

3. Достовірність, наукова новизна і практичне значення результатів дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації Дяченка Олександра Васильовича, забезпечується такими чинниками.

Використання комплексу сучасних, взаємодоповнюючих наукових методів, включаючи системний та структурно-функціональний аналіз, критичне узагальнення теоретичних джерел, методи експертних оцінок, а також складне економіко-математичне моделювання (гібридний підхід), що підвищує об'єктивність оцінок.

Дослідження ґрунтується на аналізі актуальних макроекономічних даних та детальній верифікації на прикладі діяльності реального

промислового підприємства (ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»). Це забезпечує адекватність висновків реальним економічним процесам, що відбуваються в Україні в умовах військової агресії та відновлення.

Достовірність методичних розробок підтверджена їхньою практичною апробацією, зокрема, розрахунком інтегрального показника конкурентоспроможності. Внутрішня логіка дослідження, що простежується від теоретичного обґрунтування до практичних рекомендацій, є послідовною та безсуперечливою.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні концептуальної моделі підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств у контексті відновлення економіки України та отриманні низки результатів, що мають теоретичне та прикладне значення.

Уперше:

- розроблено гібридну економіко-математичну модель підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудування. Новизна полягає в інтеграції трьох компонентів: індексного підходу (для зрозумілості), інструментів машинного навчання (для точності прогнозів) та сценарного аналізу на основі імітаційного моделювання (для оцінки наслідків рішень);

- розроблено програму реалізації інтегральної моделі конкурентоспроможності. Це перетворює теоретичну модель на операційний програмний комплекс для підтримки стратегічного управління, забезпечуючи інтеграцію даних, сценарне планування та оцінку ризиків у динамічному середовищі.

Удосконалено:

- понятійно-категорійний апарат конкурентоспроможності промислових підприємств. Авторське визначення удосконалено шляхом включення категорії «відтворення економічного потенціалу» та акценту на «адаптивність до зовнішніх викликів, зокрема пов'язаних з війною та післявоєнним періодом», що є унікальним для сучасного українського контексту;

- визначення організаційно-економічного механізму конкурентоспроможності. Удосконалено за рахунок чіткого структурування на організаційну, економічну та інноваційну складові з акцентом на забезпечення відновлення та розвитку підприємств;

- теоретико-методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності. Це досягнуто через запровадження авторської методики удосконалення інтегрального показника, яка забезпечує включення у розрахунок індексів, що відображають усі складові організаційно-економічного механізму.

Набули подальшого розвитку:

- підходи до класифікації факторів впливу на OEM конкурентоспроможності. Класифікація доповнена актуалізованою групою «посткризових відновлювальних факторів» (доступ до міжнародної допомоги, пільгове кредитування, відновлення логістики), що є критичним для формування політики економічного відновлення.

Практична цінність результатів дисертації реалізується через їх безпосереднє використання у сфері управління та економічної політики.

Розроблений організаційно-економічний механізм та програмний комплекс реалізації моделі можуть бути використані менеджментом підприємств машинобудування для: проведення точного та прогностичного оцінювання конкурентних позицій; розробки коригувальних антикризових та інноваційних стратегій, спрямованих на швидке відновлення та вихід на нові ринки (наприклад, ЄС); оптимізації використання ресурсів та підвищення цифрової зрілості виробництва.

Висновки щодо «посткризових відновлювальних факторів» та необхідності інституційної підтримки можуть бути використані центральними та регіональними органами виконавчої влади.

Основні теоретико-методологічні положення та результати моделювання можуть бути використані в навчальному процесі при викладанні дисциплін економічного профілю: «Економіка підприємства», «Стратегічне управління», «Конкурентна політика».

4. Основний зміст роботи та її структура

Дисертаційна робота Дяченка О. В. присвячена розробці організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств у контексті відновлення економіки України. Зміст дисертації відповідає заявленій меті та завданням дослідження.

Робота має класичну структуру, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел.

Матеріал викладено стисло, логічно та аргументовано, демонструючи послідовність наукового пошуку: від теоретичного обґрунтування та критичного аналізу існуючих підходів до розробки авторського методичного інструментарію (ОЕМ, гібридна модель) та його практичної апробації.

5. Повнота викладу основних результатів в опублікованих працях

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, отримані у дисертаційному дослідженні, повною мірою викладені в опублікованих автором працях.

Загальна кількість публікацій: 7 наукових праць. Загальний обсяг: 3,12 друк. арк. (з них 2,63 друк. арк. належить особисто автору). До складу опублікованих праць входять: 3 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у науковому виданні, яке індексується у наукометричній базі Scopus; 3 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій.

Кількісний та якісний склад публікацій свідчить про достатню апробацію та повноту викладу основних результатів дисертації у фахових і міжнародних наукових виданнях, що відповідає встановленим вимогам.

6. Дотримання академічної доброчесності

Дисертаційна робота Дяченка Олександра Васильовича виконана самостійно і демонструє дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності.

Усі використані в роботі цитати, ідеї та матеріали інших авторів мають належне документальне оформлення, посилання та бібліографічні джерела. Факти плагіату, фабрикації чи фальсифікації даних не виявлені.

Наукові положення, які виносяться на захист, є оригінальними і відображають особистий внесок дисертанта у розвиток теорії та методології управління конкурентоспроможністю промислових підприємств.

Викладене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження відповідає високим стандартам академічної доброчесності.

7. Дискусійні положення та зауваження.

Незважаючи на високий рівень обґрунтованості та наукової новизни дисертаційної роботи, деякі положення, пов'язані з реалізацією розробленого механізму та моделі в умовах української економіки, можуть стати предметом наукової дискусії, а також викликають необхідність сформулювати низку зауважень.

1. Запропонована гібридна модель (особливо її частина, що включає машинне навчання) вимагає значних обсягів якісних, стабільних та однорідних даних. В умовах військової агресії, релокації виробництв та нестабільності фінансової звітності існує високий ризик дефіциту таких даних. Це може значно обмежити практичну застосовність моделі для більшості промислових підприємств України, які не мають необхідної ІТ-інфраструктури та ресурсів для збору та верифікації Big Data.

2. Хоча автор намагався поєднати прозорість індексного підходу із точністю машинного навчання, «ефект чорної скриньки», характерний для нейромережових компонентів, може ускладнювати інтерпретацію причинно-наслідкових зв'язків. Це створює методологічну суперечність у частині обґрунтування управлінських рішень, оскільки для керівництва промислових підприємств у кризових умовах є критично важливим чітко розуміти, чому модель пропонує саме такий прогноз.

3. У дослідженні приділено значну увагу інноваційній складовій, проте в контексті інтеграції до ЄС, де конкуренція часто базується на стандартах

якості, екологічності (ESG) та соціальній відповідальності, недостатньо чітко розкрито методичний підхід до кількісної оцінки цих нецінових (нефінансових) факторів та їхнє інтегрування у підсумковий інтегральний показник.

4. Автор слушно виділяє «посткризові відновлювальні фактори» (міжнародна допомога, пільгове кредитування). Проте механізм їхньої інтеграції (формалізація, оцінка ефективності) у функціональну структуру організаційно-економічного механізму залишається на рівні загальних рекомендацій, а не чіткого алгоритму дій для промислового підприємства.

5. У авторській методиці оцінювання інтегрального показника вагові коефіцієнти визначаються методом експертних оцінок або аналітично. В роботі відсутня достатня методична або практична деталізація процедури визначення цих коефіцієнтів (критерії відбору експертів, механізм узгодження думок), що знижує об'єктивність та відтворюваність методики для інших підприємств.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Дяченка Олександра Васильовича на тему «Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств в контексті відновлення економіки України» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка характеризується вагомою науковою новизною та має значний науковий і практичний інтерес.

Дисертаційна робота відповідає вимогам: Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами); Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Дяченко Олександр Васильович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка».

Офіційний опонент,

професор кафедри економічної теорії,

інтелектуальної власності та

публічного управління

Поліського національного університету

д.держ.упр., професор

Н.В. Дацій

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ		
Начальник відділу діловодства та контролю виконання Поліського національного університету		
11	32	20 25 р.